

BELEID TEGEN PESTEN ('PESTPROTOCOL')

Doelstelling.

In dit beleidsdocument beschrijven we hoe de school aankijkt tegen pesten, en wat de school doet zowel om pesten te voorkomen (preventief) als om pestgedrag aan te pakken (curatief).

Pesten kan te maken hebben met: de sfeer in een groep of op school, de situatie in een gezin, de opvoedingsstijl van de ouders, de pedagogische relatie van de leraar met de leerlingen, verschillende (waarden maar vooral) normen die gehanteerd worden door resp. de ouders en de school, de manier waarop kinderen in de wijk met elkaar omgaan enz.

Het voorkomen van pesten of het bestrijden van daadwerkelijk pesten kan dan ook het beste plaatsvinden door actie te ondernemen met medewerking van alle betrokken partijen.

We streven naar een basisschoolperiode waarin de kinderen zich zo veilig mogelijk voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen. Dat doen we

- door regels en afspraken zichtbaar te maken, zodat kinderen en volwassenen, als er zich ongewenste situaties voordoen, elkaar kunnen aanspreken op deze regels en afspraken.
- door elkaar te steunen en wederzijds respect te tonen, zodat we alle kinderen in de gelegenheid stellen om met veel plezier naar school te gaan.

Wettelijke kaders.

Wet- en regelgeving

Artikel 3 uit de Arbowet en CAO-afspraken verplichten scholen om leerlingen en personeel te beschermen tegen seksuele intimidatie, agressie, geweld en pesten. Dat een dergelijk veiligheidsbeleid noodzakelijk is, blijkt wel uit de cijfers van de Onderwijsinspectie. Pesten kan gezien worden als een verschijningsvorm van fysiek en/of psychisch geweld.

Kwaliteitswet (1998)

Leerlingen, ouders, personeelsleden die klachten hebben over pesten, agressie of andere vormen van onveiligheid kunnen gebruikmaken van hun klachtrecht, conform de kwaliteitswet. Zij kunnen een beroep doen op de klachtenregeling die elke school heeft (wettelijk voorgeschreven) en in het uiterste geval een klacht indienen bij de onafhankelijke klachtencommissie waarbij de school (het bestuur) zich aangesloten heeft.

Civiel recht

Als ouders er met school, de externe vertrouwenspersoon, het bevoegd gezag en klachtencommissie niet uitkomen, kunnen ze ook de civiel juridische weg bewandelen.

Strafrecht

Sommige vormen van pesten, zoals vernieling van eigendommen, mishandeling en stalking zijn strafbaar conform het Wetboek van Strafrecht.

Begripsomschrijving en achtergronden.

Hier volgt een opsomming van begrippen die met de problematiek rondom pesten te maken hebben. Een aantal begrippen wordt elders in dit document verder uitgediept.

Plagen.

Plagen gebeurt tussen ongeveer gelijkwaardige of even sterke partners en gebeurt naar beide kanten, dus er is niet een plager en een geplaagde maar de kinderen plagen elkaar. Vaak zien beide partijen het plagen meer als een spel of een lolletje. De bedoelingen van het kind dat plaagt zijn niet slecht, al kan een plagerij soms best even pijn doen.

Pesten.

Bij pesten is er sprake van een ongelijke machtsverhouding. De pester heeft macht over het kind wat gepest wordt. De pester heeft - bewust dan wel onbewust - de bedoeling om zijn slachtoffer te kwetsen.

Onder pesten wordt verstaan: het langdurig uitoefenen van geestelijk en/of lichamelijk geweld door een persoon of een groep tegen een eenling die niet in staat is zich te verdedigen.

Preventieve aanpak.

De school probeert op allerlei manieren te voorkomen dat er wordt gepest. Daarbij worden allerlei middelen ingezet (bijv. vierstappenaanpak, drie kapstokregels, ...) met als doel dat kinderen elkaar niet pesten, dat kinderen pestgedrag geen kans geven.

Dat is de preventieve kant van de zaak.

Curatieve aanpak.

Als het onverhoopt toch misgaat, moet er opgetreden worden. Ook hiervoor worden allerlei middelen ingezet (bijv. vijfsporenaanpak, oepskaart, ...) met als doel dat het pesten ophoudt.

Dat is de curatieve kant van de zaak.

Vijfsporenaanpak.

Bij pesten is altijd sprake van vijf partijen:

- De gepeste
- De pester
- De zwijgende middengroep (omstanders)
- De leerkracht / het team
- De ouders

We noemen de aanpak waarbij deze vijf partijen betrokken worden, de 'vijfsporenaanpak'

De gepeste.

Dit is het kind dat slachtoffer is van pestgedrag.

Pester.

De persoon of groep die negatieve handelingen verricht, agressief is. Wordt vaak in spreektaal 'de pestkop' genoemd./

Leerkracht.

Hiermee bedoelen we de leerkracht die het kind onder zijn/haar hoede heeft op het moment dat het probleem speelt.

Soms staan er twee leerkrachten voor een groep (duobaan) en/of lopen er Pabo- of PW-studenten stage in een groep. Zij vallen onder de verantwoordelijkheid van de groepsleerkracht.

In overdrachtelijke zin kan hier ook het voltallige team bedoeld worden. Concreter: bijv. op het schoolplein zijn andere leerkrachten medeverantwoordelijk.

Ook van de conciërge, de onderwijsassistent en de ouder die helpt op school verwachten we voorbeeldgedrag.

Intern begeleider.

De intern begeleider is verantwoordelijk voor de leerlingenzorg.

Bouwcoördinator.

De bouwcoördinator stuurt, in overleg met de directeur, een bouw aan. Op onze school hebben we een onderbouw (groepen 1 t/m 4) en een bovenbouw (groepen 5 t/m 8).

Schoolleiding.

De schoolleiding bestaat in elk geval uit de directeur, waar wenselijk uitgebreid met de bouwcoördinatoren.

Directeur.

De directeur is eindverantwoordelijk voor alles wat er op school gebeurt.

Klasgenoten.

Dit zijn de kinderen die bij de gepeste en/of de pester in de groep zitten.

Ouders.

De ouders van het gepeste kind en de ouders van de pester zijn partij. Daarnaast kunnen de ouders van de hele groep betrokken worden bij de problemen.

Daar waar in dit protocol de ouders worden genoemd, bedoelen we ook de personen die in bijzondere omstandigheden belast zijn met de zorg voor / de opvoeding van de kinderen, bijv. de verzorgers of de gezinsvoogd.

Vierstappenaanpak.

Aanpak, die ontleend is aan het Marietje Kessels Project, met als tweeledige doelstelling:

- kinderen weerbaar maken (opkomen voor zichzelf)
- luisteren naar elkaar (rekening houden met elkaar)

Vijfsporenbeleid.

Beleid waarbij we vijf betrokken partijen onderscheiden, zijnde:

- de gepeste,
- de pester,
- de groep,
- de ouders,
- de leerkracht (het team).

Kapstokregels.

Drie basisregels die betrekking hebben op omgaan met elkaar, omgaan met spullen en veiligheid.

Grip op de groep.

Aanpak van het team die ingrijpt op de dynamiek binnen een groep kinderen waarbij de verschillende groepsrollen het uitgangspunt vormen. Binnen Grip op de groep spreken we van positieve groepen en negatieve groepen.

Groene spelen.

Groene spelen zijn coöperatieve spelen. Het zijn speelse bewegingsvormen waarbij winnen en verliezen niet voorkomen. Het speldoel ligt in de activiteit zelf. Niet het winnen maar het samen speels bewegen staat centraal. Het spel slaagt als iedereen meedoet. En iedereen doet graag mee omdat het beslist leuk is om mee te doen. Het speldoel kan slechts bereikt worden door een gezamenlijke inspanning van alle deelnemers.

Gele en rode kaarten.

Naar analogie met de sportwereld, hanteren we (bij de curatieve aanpak) gele en rode kaarten.

Pesttest[®].

De Pesttest wordt aangeschaft. Het is de bedoeling dat hij standaard in de groepen 6 t/m 8 wordt afgenomen.

Taken en verantwoordelijkheden.

Voorwaarden om het pestprobleem te voorkomen en/of aan te pakken.

- Pesten moet als een probleem worden beschouwd door alle direct betrokken partijen:
 - . de leerlingen (het gepeste kind, de pester en de zwiigende groep)
 - . de leerkrachten
 - . de ouders
- We voelen ons allen én samen verantwoordelijk voor het voorkomen én bestrijden van het fenomeen 'pesten'!
- Pesten gebeurt meestal stiekem en buiten het gezichtsveld van volwassenen in het algemeen en leerkrachten in het bijzonder. Het is belangrijk dat het door ouders, leerlingen of andere betrokkenen gemeld wordt bij de school.
- De Nico Tinbergschool wil het pestprobleem proberen te voorkomen. We zijn preventief bezig door het onderwerp 'pesten' met de kinderen bespreekbaar te maken, los van het feit of pesten wel of niet aan de orde is.
- We praten niet alleen over pesten, maar we passen afspraken en omgangsregels toe in concreet gedrag en in concrete situaties (voorleven). We benoemen zoveel mogelijk het gewenste gedrag. Op deze wijze wordt kennis omgezet in een vaardigheid om positief met elkaar om te kunnen gaan.
- Als pesten optreedt, kunnen leerkrachten (in samenwerking met ouders) dat signaleren en nemen naar aanleiding daarvan ook duidelijke stelling: pesten kan niet en wordt niet getolereerd!
- In de houding van alle medewerkers lezen kinderen af dat er respect is voor elkaar en voor alle kinderen en ouders op de Nico Tinbergschool.
- Wanneer, ondanks alle inspanningen, pesten toch de kop opsteekt, beschikt de Nico Tinbergschool over een herkenbare, directe aanpak (zie curatieve aanpak).

Melden.

Pesten gebeurt meestal buiten het blikveld van de leerkrachten, óók na schooltijd en steeds vaker ook digitaal (bijv. via MSN). Het is daarom belangrijk dat pestgedrag wordt gemeld door kinderen of ouders! Als een leerkracht niets ziet en niets hoort, kan hij ook niets ondernemen.

Het eerste aanspreekpunt is de groepsleerkracht. Maar als kinderen of ouders het moeilijk vinden om de groepsleerkracht te benaderen, dan zijn de IB'er, de schoolleiding of de vertrouwenscontactpersoon aanspreekpunt.

De kern is dat pesten gemeld moet worden en deze verantwoordelijkheid ligt primair bij de ouders en de kinderen.

Vertrouwenscontactpersonen.

Op de Nico Tinbergschool zijn er twee vertrouwenscontactpersonen. Als kinderen of ouders het gevoel hebben dat ze niet gehoord worden door de leerkracht, de IB'er of de schoolleiding, kunnen zij in gesprek gaan met de vertrouwenscontactpersoon. Deze kan het probleem onderzoeken en zo nodig de vertrouwenspersoon inschakelen.

Deze vertrouwenspersoon is een onafhankelijk deskundige die nader onderzoek zal instellen, bijv. om te kijken of dit protocol wel goed is toegepast. De vertrouwenspersoon kan andere deskundigen raadplegen en het bevoegd gezag adviseren.

Voor de namen en telefoonnummers van vertrouwenscontactpersoon en vertrouwenspersoon: zie schoolgids.

JAT.

JAT staat voor Jeugdzorg Advies Team. Het JAT is er in eerste instantie om kinderen en ouders te ondersteunen en te helpen.

Het JAT is een zorgstructuur in het primair onderwijs, waar scholen snel en laagdrempelig hulp kunnen aanvragen als ze problemen signaleren waarvoor de schoolinterne zorgstructuur niet toereikend of niet bedoeld is. Het gaat hierbij om zwaardere psychosociale of ontwikkeling-problematiek bij kinderen en om opvoed- en gezinsproblematiek bij ouders.

Activiteiten in het kader van het beleid.

Hiervoor verwijzen we naar de hoofdstukken 'Preventief beleid' en 'Curatieve aanpak'.

Procedures.

Hiervoor verwijzen we naar de hoofdstukken 'Preventief beleid' en 'Curatieve aanpak'.

Alle leerkrachten en ouders verbonden aan de Nico Tinbergschool, worden geacht dit pestprotocol te kennen en zich eraan te houden.

Preventief beleid

Het preventieve beleid is zichtbaar in de dagelijkse gang van zaken op school. Het ligt verankerd in de cultuur van de school, in het (voorbeeld)gedrag van alle medewerkers. Iedereen kan ons daarop aanspreken!

Meer hierover (onze visie) kunt u terugvinden in onze schoolgids. In de onderstaande opsomming leest u hoe wij onze voornemens tot een veilig pedagogisch klimaat zichtbaar maken in de school (zichtbaar = observeerbaar: u kunt het zien, u merkt het).

1. Didactische component.

D.m.v. zinvolle interactie, kwalitatief hoogstaande instructie en goed klassenmanagement scheppen we de didactische randvoorwaarden voor een pedagogisch klimaat waarin elk kind zich competent voelt en tot zijn recht komt. Verschillen mogen gezien worden en worden geaccepteerd.

2. Kapstokregels.

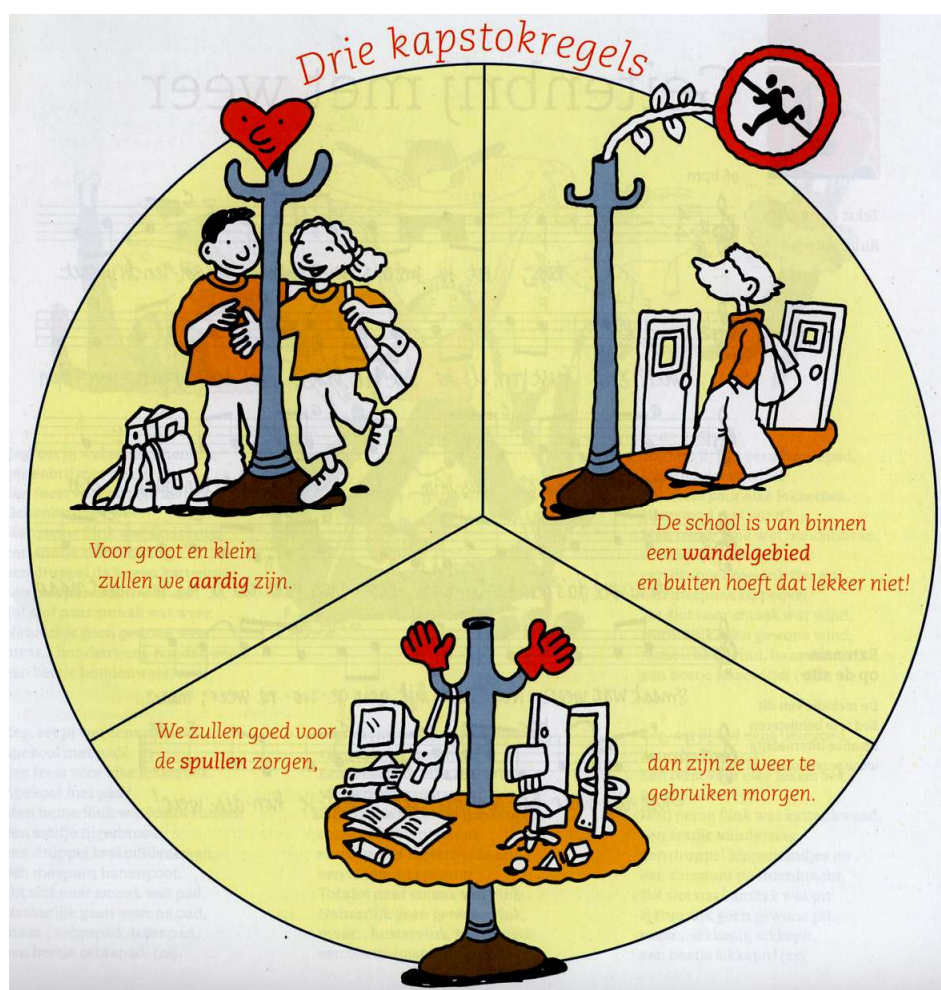
Binnen een gemeenschap zoals de school is er behoefte aan duidelijke regels en afspraken.

Er is een verschil tussen regels en afspraken: regels worden (van bovenaf) opgelegd, afspraken maak je met elkaar.

Op school hanteren we drie basisregels, die we kapstokregels noemen. Ze vormen als het ware de kapstok waaraan de afspraken 'hangen' die op klassenniveau gemaakt worden.

De drie kapstokregels zijn:

1. Mensen – Voor groot en klein zullen we aardig zijn.
2. Dingen – We zullen goed voor de spullen zorgen, dan zijn ze weer te gebruiken morgen.
3. Veiligheid – De school is van binnen een wandelgebied en buiten hoeft dat lekker niet.

De eerste regel "Voor groot en klein zullen we aardig zijn", heeft betrekking op de omgang met elkaar.

De tweede regel "We zullen goed voor de spullen zorgen, dan zijn ze weer te gebruiken morgen", geeft aan dat we op een goede manier moeten omgaan met de spullen van onszelf én van anderen.

De derde regel tenslotte "De school is van binnen een wandelgebied en buiten hoeft dat lekker niet", verwoordt de opdracht om je verantwoordelijk en verstandig te gedragen in je omgeving. Hier hoort o.a. veiligheid bij.

Elke groep werkt deze kapstokregels met elkaar uit en komt tot gedragsregels. De gedragsregels worden zoveel mogelijk positief geformuleerd, m.a.w. we benoemen zoveel mogelijk gewenst gedrag. De regels hangen duidelijk zichtbaar in de lokalen.

3. Consequent zijn.

We spreken de kinderen consequent aan op hun gedrag. Uiteraard zijn er verschillen tussen leerkrachten, maar die verschillen zijn vooral in stijl. *De boodschap is immer dezelfde!*

Het voorbeeld van de medewerkers (en thuis de ouders) is van groot belang. Er zal minder gepest worden in een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar verschillen worden aanvaard en waar ruzies niet met geweld worden opgelost maar worden uitgepraat. Agressief gedrag van medewerkers, ouders en de leerlingen wordt niet geaccepteerd. Leerkrachten horen duidelijke stelling te nemen tegen dergelijk gedrag.

4. Vierstappenaanpak.

De vierstappenaanpak is ontleend aan het Marietje Kessels Project, een zgn. weerbaarheids-training die in groep 7 wordt gegeven.

De vierstappenaanpak heeft een tweeledige doelstelling:

- kinderen zijn weerbaar (opkomen voor jezelf)
- kinderen luisteren naar elkaar (rekening houden met elkaar)

Dit zijn de stappen:

Stap 1	Vriendelijk aangeven dat iemand anders gedrag vertoont dat jij als onwenselijk beschouwt.
Stap 2	Zelfde boodschap uitzenden, maar krachtiger (emoties mogen getoond worden, bijv. boosheid)
Stap 3	Zelfde boodschap als in stap 2, maar nu wordt een waarschuwing geuit. In de praktijk wordt er aangegeven dat de hulp van de leerkracht zal ingeroepen worden.
Stap 4	De waarschuwing wordt omgezet in daden, m.a.w. er wordt bijv. hulp van de leerkracht ingeroepen.

5. Pedagogische interventies.

Gedrag.

Soms vertonen kinderen – met name in de onderbouwgroepen – sociaal onhandig gedrag dat in hogere groepen kan uitmonden in situaties waarbij kinderen elkaar gaan pesten. Het is van groot belang sociaal onhandig gedrag zo spoedig mogelijk doelbewust aan te pakken bijvoorbeeld d.m.v. gerichte handelingsplannen. Vaak kan de school gedragsproblematiek niet alleen oplossen en worden ouders ingeschakeld voor het regelen van professionele hulp.

Grip op de groep.

Als een leerkracht het gevoel heeft dat een groep 'vatbaar' is voor pestgedrag (m.a.w. als het aanneembaar is dat pestgedrag zich kan voordoen in de groep), is het van belang activiteiten te ondernemen die aansluiten op de methodiek van Grip op de groep. Daarbij kan het spelen van zgn. groene spelen (= spelen waarbij het niet gaat om winnen of verliezen maar om samen te werken) een mooie aanvulling zijn.

6. Groepsadministratie.

Leerkrachten vinden de afspraken, omgangsregels en het pestprotocol in de klassenmap die in elke groep aanwezig is.

Het is van belang om incidenten te noteren in de zorgmap, zeker als je als leerkracht het gevoel hebt dat er iets broedt in de klas, of als er van buiten – bijv. door een ouder – signalen binnenkomen dat er iets aan de hand zou kunnen zijn. Door het noteren wordt duidelijk of het om losse incidenten gaat of dat er misschien toch iets structureels aan de hand is. Goede registratie helpt de leerkracht naar ouders toe beter zijn/haar ervaringen en mening te onderbouwen.

Leerkrachten die samen een groep draaien (duo-baan) moeten aandacht besteden aan de uitwisseling van informatie. Voor degene die de groep overneemt moet a.h.w. in één oogopslag te zien zijn wat er de vorige dag(en) heeft gespeeld in de groep. Ook voor invallers kan dat handig zijn!

7. Communicatie met ouders.

In de schoolgids wordt uitgebreid aandacht besteed aan het pedagogisch klimaat. Elke ouder krijgt bij inschrijving de schoolgids. Indien er tussentijds zaken veranderen, worden die gemeld via de nieuwsbrief (Klieuw) en worden de bijgestelde teksten via de website (in pdf) ter beschikking gesteld of zijn op verzoek te verkrijgen bij de schoolleiding.

Van het pestprotocol staat een samenvatting op hoofdlijnen in de schoolgids. Het volledige pestprotocol inclusief de bijlagen is te downloaden van de website of te verkrijgen bij de schoolleiding.

8. Teamscholing, lessenreeksen en lesmaterialen.

Het team schoolt zich geregeld bij op het terrein van het pedagogisch klimaat.

Verder is er op school een leskist aanwezig waarin allerlei materialen zitten (spelletjes, groene spelen, (voorlees)boeken, achtergrondinformatie, lespakketten en lesideeën enz.) waarvan de leerkracht gebruik kan maken als hij vermoedt dat er pestproblematiek in het spel is.

Curatieve aanpak

Het kan natuurlijk gebeuren dat er, ondanks alle maatregelen in de preventieve sfeer, toch gepest wordt.

Daar het meestal stiekem en buiten het gezichtsveld van de leerkrachten plaatsvindt, is het belangrijk dat ouders, leerlingen of anders betrokkenen (bijv. de BSO-medewerkers) dit op school melden.

Het is van even groot zonet groter belang dat elke melding door de medewerker van de school serieus wordt genomen.

Als gezien wordt, of door onderzoek bij vermoeden of horen bevestigd wordt dat er gepest wordt, dan gaan we over op de curatieve aanpak.

Vijf partijen ⇨ vijfsporenaanpak.

Bij pesten is altijd sprake van vijf partijen:

- De gepeste
- De pester
- De zwijgende middengroep (omstanders)
- De leerkracht / het team
- De ouders

We noemen de aanpak waarbij deze vijf partijen betrokken worden, de 'vijfsporenaanpak'. Samengevat komt het hier op neer:

1. Steun bieden aan het kind dat gepest wordt.
2. Steun bieden aan het kind dat zelf pest.
3. De middengroep betrekken bij de oplossingen van het pestprobleem.
4. Werken aan het tot stand brengen van een algemeen beleid van de school rond veiligheid en pesten waar de hele school bij betrokken is.
5. De ouders steunen.

In de volgende hoofdstukjes werken we dit verder uit.

Vier'fasen'aanpak.

1. Gele en rode kaarten.

Als pesten blijft doorgaan, wordt de aanpak geïntensifieerd. Dan komt het kaartensysteem in beeld (cfr. de sportwereld). We werken met gele en rode kaarten. De gele kaart noemen we de OEPS-kaart. De rode kaart noemen we de NU MOET HET STOPPEN-kaart.

2. Vier stappen, die we hier 'fasen' noemen.

Ook bij pesten proberen we de principes van de vierstappenaanpak leidend te laten zijn, al is de invulling niet zo dat er pas wat gebeurt als we naar fase 4 gaan... In fase 4 worden de 'grote middelen' ingezet.

Belangrijk: het in werking treden van de curatieve aanpak van dit protocol geeft aan dat er serieus wat aan de hand is en er daadwerkelijk sprake is van pestgedrag.

In fase 1 zetten we nog niet te zwaar aan. Het blijft bij gesprekjes tussen de leerkracht, de pester en de gepeste. Indien zinvol worden de meelopers erbij betrokken. De ouders worden wel geïnformeerd. Het team wordt altijd geïnformeerd.

De (gele) OEPS-kaart wordt ingezet bij fase 2. Ouders worden actief betrokken. Er worden sancties opgelegd.

De (rode) NU MOET HET STOPPEN-kaart wordt ingezet in fase 3. De IB'er en/of de directeur komen in beeld. Er worden harde afspraken gemaakt. Bij niet nakomen van deze afspraken belanden we fase 4.

In fase 4 komt het beleid met betrekking tot schorsing en verwijdering in beeld. Ouders kunnen een beroep doen op de klachtenregeling.

Als er gepest wordt... (fase 1)

Pesten is meer dan plagen. Plagen mag. Kinderen moeten ook tegen een plagerijtje kunnen. Dat hoort bij het leven. Plagen gebeurt incidenteel. Pesten heeft een structureel karakter.

Er is gebleken dat er sprake is van pesten...

1. De gepeste ondersteuning geven:

- Het gepeste kind wordt serieus genomen.
- Medeleven tonen, luisteren en vragen hoe en door wie wordt gepest.
- Contact houden.
- De leerkracht geeft aan dat hij actie zal ondernemen: ouders bellen, pestkop toespreken, in de gaten houden wat er gebeurt, enz.
- Nagaan hoe de leerling zelf reageert, wat doet hij/zij voor, tijdens en na het pesten.
- Het kind laten inzien waarom een kind pest.
- Nagaan welke oplossingen het kind zelf wil.
- Sterke kanten van de leerling benadrukken.

2. De pester stoppen:

- In gesprek aangeven dat je het gedrag afkeurt.
- Zoeken naar de reden van het pesten.
- Laten zien wat het effect van haar/zijn gedrag is voor de gepeste.
- Excuses laten aanbieden.
- Aangeven dat je verwacht dat de pester zich houdt aan de afspraken van de omgangsregels zoals die bekend zijn.
- Afspraken maken over gedragsveranderingen. De naleving van deze afspraken komen bijv. aan het eind van iedere week in een kort gesprek aan de orde. Waardeer positief gedrag nadrukkelijk.
- Ingaan op mogelijke sancties zoals binnenblijven, passend strafwerk maken of nablijven tot alle kinderen naar huis zijn.
- Gesprek met beide.

3. Meelopers aanspreken:

De meeloper zien wij als een passieve pester. De meeloper blijft op afstand, doet niets om het pesten te stoppen. Dit gebeurt vaak onbewust. De meeloper neemt het niet op voor het slachtoffer. De meeloper lacht mee met de pester, omdat hij bang is om zelf gepest te worden. Daardoor is de meeloper feitelijk medeplichtig

Deze dingen worden bespreekbaar gemaakt in de groep. De manier waarop dat gebeurt en de mate waarin zijn afhankelijk van de situatie en de groep.

Informatie over pestgedrag valt niet onder 'klikken'. De groep moet dit duidelijk ervaren.

De omgangs- en gedragsregels (school- en groepsniveau) vormen de basis van waaruit met de groep een gesprek wordt aangegaan.

4. Ouders informeren:

De ouders van de gepeste én van de pester worden (bijv. telefonisch) op de hoogte gebracht van de feiten. Er wordt nadrukkelijk gewezen op het feit dat de curatieve aanpak van dit protocol in werking is getreden, m.a.w. dat er wel degelijk iets aan de hand is en dat de school dit kan aantonen.

5. Het team:

Melden.

De groepsleerkracht meldt bij de IB'er en/of de schoolleiding dat er sprake is van pestproblematiek in zijn groep. Hij toont aan wat er in de preventieve sfeer is gebeurd.

In overleg met de IB'er en/of de schoolleiding wordt besloten tot de inwerkingtreding van de curatieve aanpak van het protocol.

Dossier aanleggen.

De leerkracht maakt een verslag in de zorgmap over de betreffende situatie en de gevolgde aanpak. Hierin worden zoveel mogelijk gegevens opgenomen. Feiten en gebeurtenissen worden zoveel mogelijk beschreven in waarneembaar gedrag, bij voorkeur volgens de abc-systematiek: Action (wat is er gebeurd, wat was de aanleiding?), Behaviour (wat gebeurde er toen?), Consequence (wat was het gevolg, hoe liep het af). In het logboek worden kort de verslagen opgenomen van gesprekken met kinderen, ouders, enz.

Informereren.

De groepsleerkracht informeert het hele team. Daarbij worden de gymleerkrachten, TSO-medewerkers, onderwijsassistenten enz. niet vergeten.

Als het pesten blijft doorgaan... (fase 2)

1. Hulp aan het gepeste kind.

Mogelijke interventies:

- Probeer bespreekbaar te maken waarom een kind gepest wordt (de eigen rol van het kind, bijv. sociale onhandigheid).
- Sociale vaardigheidstraining laten regelen door de ouders. Schoolmaatschappelijk werk inschakelen (IB'er) in overleg met de ouders. Bij het inschakelen van professionele hulp kan het JAT (jeugdzorg advies team) een rol spelen.
- Gesprekken met ouders en kinderen samen, eventueel samen met het schoolmaatschappelijk werk, directie, IB'er, vertrouwenscontactpersoon, ...
- "Hoe verder"-afspraken maken.

2. Aanpak van het gedrag van de pester:

De leerkracht maakt de pester duidelijk dat hij geen veiligheid heeft geboden en dat wat hij heeft gedaan, niet getolereerd wordt en al helemaal niet voor herhaling vatbaar is. Het gesprek heeft een bestraffende ondertoon.

De leerkracht vult de OEPS-kaart in en laat het kind daar schriftelijk op reageren. De OEPS-kaart gaat mee naar huis en wordt door de ouders ondertekend.

Daarnaast moet de pester óók geholpen worden... Geen kind pest 'om te pesten', het pestgedrag komt meestal ergens uit voort en naar die bron moeten we op zoek gaan. Daarnaast is het belangrijk te werken aan het inlevingsvermogen van de pester.

Mogelijke straffen:

- Niet buitenspelen in de pauze (N.B. kinderen mogen niet zonder toezicht binnen blijven, m.a.w. toezicht moet wel geregeld zijn.)
- Kind later naar huis laten gaan in overleg met de ouders.

In elk geval wordt de gele kaart (OEPS-kaart) ingevuld.

Overige interventies:

- (Voor)lezen van boeken.
- Probleemoplossende gesprekken door de leerkracht, eventueel in samenwerking met het schoolmaatschappelijk werk, de IB'er of de directie. Onderzoeken wat de reden voor het pestgedrag kan zijn:
 - . Problematische thuissituatie.
 - . Voortdurend gevoel van anonimiteit (buitengesloten worden).
 - . Voortdurend in een niet-passende rol worden gedrukt.
 - . Zelf gepest zijn.
 - . Reactie op geur/kleur/smaakstoffen.
 - . Voortdurend met elkaar de competitie aan gaan.
 - . Blootstelling aan geweld via TV of computerspelletjes.
 - . Een voortdurende strijd om macht in de klas of in de buurt.

Als de oorzaak enigszins duidelijk is, probeert de leerkracht vervolgens de gevoeligheid van de pester voor wat hij/zij met het gepeste kind uithaalt te vergroten.

- Sociale vaardigheidstraining laten aanvragen door de ouders; dit kan via de huisarts maar de school kan het JAT inschakelen.
- Maken van een "Hoe verder"-afspraken. Aangeven wat er van de pester verwacht wordt en wat er zal gebeuren als hij/zij verder pest. Deze afspraken worden schriftelijk vastgelegd en ondertekend door de leerling, diens ouders, de leerkracht en de directie.

3. Aanpak van de meelopers.

De rol van de andere kinderen uit de groep, is niet te onderschatten. Zij moeten doordringen zijn van het feit dat zij een cruciale, positieve rol kunnen spelen.

- Maken van duidelijke afspraken in gesprekken met de hele groep.
- Gemaakte afspraken worden geregeld geëvalueerd, bijv. aan het einde van elke schooldag en aan het einde van de schoolweek.
- Alle ouders worden geïnformeerd d.m.v. een brief.
- Pesttest[©] doen (uitgave VOO).
- Leskist gebruiken.

4. Leerkrachten.

Dossier:

De leerkracht houdt in de zorgmap het verslag bij over de betreffende situatie en de gevolgde aanpak. Hierin worden zoveel mogelijk gegevens opgenomen:

- Feiten en gebeurtenissen, zoveel mogelijk beschreven in waarneembaar gedrag, zoveel mogelijk volgens de abc-systematiek: Action (wat is er gebeurd, wat was de aanleiding?), Behaviour (wat gebeurde er toen?), Consequence (wat was het gevolg, hoe liep het af)
- Verslagen van gesprekken met kinderen, ouders enz. worden genoteerd.
- Afspraken die zijn gemaakt, worden genoteerd.
- Interventies die hebben plaatsgevonden, worden genoteerd.
- Evaluatie en reflectie.

Verder...

- Leerkracht en ouders houden contact met elkaar (wederzijdse verantwoordelijkheid): gesprekken met de ouders van het gepeste kind en met de ouders van de pester (dit laatste n.a.v. de OEPS-kaart).
- De leerkracht informeert alle ouders van de groep d.m.v. een brief.
- Gemaakte afspraken worden gecontroleerd.
- Gemaakte afspraken communiceren met het hele team.
- Leerkracht verzamelt informatie over achtergrond, signalen, gevolgen, oorzaken en aanpak (orthotheek). Hierbij kan de IB'er een belangrijke rol spelen.
- Er kan door de school externe hulp en advies worden ingeroepen.

5. Team.

- Het team moet over informatie kunnen beschikken m.b.t. achtergrond, signalen, gevolgen, oorzaken en aanpak van pestproblematiek (orthotheek). Hierbij speelt de IB'er een belangrijke rol. Zonodig worden externe deskundigen ingeschakeld.
- Bespreken in bouw- of teamvergaderingen.
- Collectieve controle op afspraken.

6. Ouders

Zonder de steun van de ouders kan de school niet meer doen dan 'de brand onder controle houden'. Willen we het sein 'brand meester' kunnen geven, moeten de ouders en de school hun verantwoordelijkheid nemen. Er is geen sprake van enige vrijblijvendheid.

- Leerkracht en ouders houden contact met elkaar (wederzijdse verantwoordelijkheid): gesprekken met de ouders van het gepeste kind en met de ouders van de pester (dit laatste n.a.v. de OEPS-kaart).
- Alle ouders worden geïnformeerd d.m.v. een brief.
- Ouders van het gepeste kind en van de pester ondersteunen de interventies die de school onderneemt. Ouders van het gepeste kind en van de pester regelen professionele hulp als de school hier om vraagt. *Nogmaals: er is geen sprake van enige vrijblijvendheid.*
- Als leerkrachten het probleem niet willen of kunnen zien is de inschakeling van een vertrouwenscontactpersoon mogelijk.
- Bij het inschakelen van professionele hulp kan het JAT (jeugdzorg advies team) een rol spelen. Het JAT voert een kort onderzoek en adviseert en bemiddelt met betrekking tot passende hulpverlening. Inschakelen van externe hulp kan uiteraard ook via de huisarts.

Nu moet het echt stoppen... (fase 3)

1. Hulp aan het gepeste kind.

Mogelijke interventies:

Zie fase 2. Waar mogelijk intensifiëren.

2. Aanpak van het gedrag van de pester:

Zie fase 2. Waar mogelijk intensifiëren.

Mogelijke straffen:

Zie fase 2. Waar mogelijk intensifiëren.

Nieuw in de fase: de rode kaart (NU MOET HET STOPPEN-kaart) wordt ingevuld.

Overige interventies:

Zie fase 2. Waar mogelijk intensifiëren.

3. Aanpak van de meelopers.

Zie fase 2. Waar mogelijk intensifiëren.

Nieuw in deze fase: alle ouders worden uitgenodigd voor een ouderavond.

4. Leerkrachten.

Dossier:

Zie fase 2.

Nieuw in deze fase: alle communicatie wordt schriftelijk bevestigd.

Verder...

Zie fase 2.

- Leerkracht en ouders houden contact met elkaar (wederzijdse verantwoordelijkheid): gesprekken met de ouders van het gepeste kind en met de ouders van de pester (dit laatste n.a.v. de NU MOET HET STOPPEN-kaart).
- *Nieuw in deze fase:* de leerkracht gaat in gesprek met alle ouders van de groep tijdens een ouderavond. De schoolleiding en de IB'er zijn aanwezig tijdens deze avond.

5. Team.

Zie fase 2.

6. Ouders

Zonder de steun van de ouders kan de school niet meer doen dan 'de brand onder controle houden'. Willen we het sein 'brand meester' kunnen geven, moeten de ouders en de school hun verantwoordelijkheid nemen. Er is geen sprake van enige vrijblijvendheid.

- Leerkracht en ouders houden contact met elkaar (wederzijdse verantwoordelijkheid): gesprekken met de ouders van het gepeste kind en met de ouders van de pester (dit laatste n.a.v. de NU MOET HET STOPPEN-kaart).
- Alle ouders worden geïnformeerd tijdens een ouderavond. Alle ouders praten thuis met hun eigen kind over de problemen en stimuleren hun kind om mee te werken aan het oplossen van de situatie.
- Ouders van het gepeste kind en van de pester ondersteunen de interventies die de school onderneemt. Ouders van het gepeste kind en van de pester regelen professionele hulp als de school hier om vraagt. *Nogmaals: er is geen sprake van enige vrijblijvendheid.*
- Als leerkrachten het probleem niet willen of kunnen zien, kan de klachtenregeling in werking treden.
- Bij het inschakelen van professionele hulp kan het JAT (jeugdzorg advies team) een rol spelen. Het JAT voert een kort onderzoek en adviseert en bemiddelt met betrekking tot passende hulpverlening. Inschakelen van externe hulp kan uiteraard ook via de huisarts.

Time-out, schorsing en verwijdering... (fase 4)

Tijdens deze fase blijven alle betrokkenen zich inspannen om het probleem op te lossen. Daarnaast wordt echter de zwaarst mogelijke sanctie ingezet, nl. time-out, schorsing en verwijdering. Wij verwijzen hiervoor naar het betreffende protocol, dat op bestuursniveau is vastgesteld. Het bestuur en de leerplichtambtenaar worden ingeschakeld.

Beleid in schema

Fase	Gedrag	Interventie	Initiatief
1	Er is sprake van pestgedrag. De preventieve fase is voorbij.	Gesprekken over omgangsregels en afspraken maken. Wijzen op mogelijke sancties. Ouders gepeste kind en pester informeren.	Leerkracht
2	Pesten blijft doorgaan.	Bestraffend gesprek. Er worden sancties opgelegd. Gele OEPS-kaart. Ouders tekenen. Van ouders wordt actieve ondersteuning verwacht.	Leerkracht
3	Pesten blijft toch doorgaan.	Er worden (zwaardere) sancties opgelegd. Kind krijgt een rode NU MOET HET STOPPEN-kaart mee naar huis. Ouders tekenen. Van ouders wordt actieve ondersteuning verwacht. Alle communicatie, incl. afspraken over gewenst gedrag en mogelijke straffen, worden schriftelijke vastgelegd en ondertekend. Alle ouders worden betrokken d.m.v. het beleggen van een ouderavond.	Leerkracht in overleg met de IB'er en/of schoolleiding
4	Negatief gedrag blijft gehandhaafd. Geen verbetering merkbaar. Veiligheid(sbeleving) in gevaar.	Zie beleid voor time-out, schorsing en verwijdering. De feiten worden aan het schoolbestuur en de leerplichtambtenaar gemeld.	Directie

Bijlage 1 - Wat houdt pesten in?

Bij pesten is er sprake van een ongelijke machtsverhouding. De pester heeft macht over het kind wat gepest wordt. De pester heeft - bewust dan wel onbewust - de bedoeling om zijn slachtoffer te kwetsen.

Onder pesten wordt verstaan: het langdurig uitoefenen van geestelijk en/of lichamelijk geweld door een persoon of een groep tegen een eenling die niet in staat is zich te verdedigen.

Pesten kan vele vormen aannemen. Kinderen kunnen worden nageroepen, uitgescholden of belachelijk gemaakt worden. Soms worden kinderen ook vernedert of wordt er geslagen, geschopt en geknepen. Maar pesten kan ook een passievere vorm aan nemen, waarbij het kind wordt buiten gesloten en genegeerd, iets wat net zo pijnlijk kan zijn als schelden of slaan. Pesten komt ook niet af en toe voor, zoals plagen, om daarna weer enige tijd te verdwijnen. Pesten gebeurt vaak, soms dagelijks.

Bij het directe pesten zijn een 'pester' en een 'gepeste' betrokken. De gepeste is het doel van de agressie. Dit kind is vaak sociaal niet aanvaard in de groep en staat relatief hulpeloos ten opzichte van de agressie door meestal te passief en soms te provocerend te reageren.

Maar ook anderen in de omgeving van de pester en de gepeste, zoals ouders, leerkrachten en de rest van de groep/klas, spelen een grote rol in het pestgedrag. Zij laten het pesten gebeuren, grijpen niet in en geven hierdoor zowel de pester als de gepeste het idee dat deze situatie normaal is. Dat de pester het recht heeft te pesten en dat de gepeste het pesten maar gewoon moet ondergaan. Vaak ontstaat er hier door bij kinderen die gepest worden het idee dat het hun eigen schuld is.

Hoe vaak komt het voor?

De meeste basisschoolleerlingen, ruim 60%, worden wel eens gepest. Acht procent van hen wordt minstens één keer per week gepest. Dit zijn er minimaal twee per klas. Pesten gebeurt vooral op school en/of op weg van school naar huis. Vaak wordt de leraar wel op de hoogte gesteld van het pestgedrag, maar veel kinderen hebben het gevoel dat de leerkracht te weinig doet met deze melding.

Veertig procent van de kinderen geeft aan te proberen te helpen als een ander kind wordt gepest. Een ongeveer even grote groep kinderen vinden wel dat ze moeten helpen, maar doen het niet uit angst zelf gepest te worden of buiten de groep te vallen. Veel kinderen vertellen thuis niet dat ze gepest worden.

Gevolgen en signalen

Pesten kan het leven van het slachtoffer helemaal overhoop gooien en danig verzieken. Kinderen die gepest worden, schamen zich vaak en durven er niet goed met anderen over te praten. Zélf niet met hun ouders. Maar vaak is uit signalen wel op te maken dat er iets aan de hand is.

Ook op volwassen leeftijd kunnen nog gevolgen ondervonden worden van pesten in de lagere schooltijd, onder meer in de vorm van depressie, gebrek aan zelfvertrouwen en storende herinneringen.

Pesten is zowel schadelijk voor de ontwikkeling van de gepeste als van de pester. De pesters pesten vaak om eigen problemen te overschreeuwen en vallen vaak met hun pestgedrag eigenlijk ook buiten de groep (al ervaart het kind dat gepest wordt dit vaak niet zo, omdat de groep het pesten laat gebeuren). Pesten is vaak ook een uiting van gebrek aan sociale vaardigheden. Pesters komen vaak, wanneer zij wat ouder worden, in de problemen omdat hun gedrag dan niet meer geaccepteerd wordt.

Signalen van pesteringen kunnen zijn.

Pesten gebeurt, zoals hiervoor al is opgemerkt, vaak stiekem en is daardoor niet altijd meteen of duidelijk zichtbaar. Hieronder staat een beperkte opsomming van signalen die op pesten kunnen wijzen:

Kinderen die gepest worden:

- Angst om naar school te gaan.
- Last krijgen van nare dromen.
- Concentratiestoornissen waardoor...
- ... de schoolprestaties achteruit gaan.
- Lichamelijke klachten zoals buikpijn, hoofdpijn of misselijkheid.
- Kinderen worden somberder.
- Kinderen trekken zich steeds meer terug uit de groep.

Gedrag van pesters:

- Altijd een bijnaam, nooit bij de eigen naam noemen.
- Zogenaamd leuke opmerkingen maken over een klasgenoot.
- Een klasgenoot voortdurend ergens de schuld van geven.
- Een kind voortdurend buitensluiten of kleineren.
- Briefjes doorgeven.
- Beledigen.
- Opmerkingen maken over uiterlijk (kleding, huidskleur of haardracht).
- Isoleren.
- Buiten school opwachten, slaan of schoppen.
- Op weg naar huis achterna rijden/lopen.
- Naar het huis van het slachtoffer gaan.
- Bezittingen afpakken en/of vernielen.
- Schelden of schreeuwen.

Deze lijsten kunnen nog verder worden uitgebreid.

Pesten tegengaan

Kinderen die gepest worden krijgen vaak het advies flink te zijn en zich er niets van aan te trekken of het pesten te negeren. Het kind schiet daar zelden iets mee op. Het kind heeft er veel meer behoefte aan serieus genomen te worden, aandacht te krijgen en steun.

Het is altijd goed om ook de leerkracht op de hoogte te stellen van het probleem.

Vaak helpt het wanneer het kind de mogelijkheid krijgt zijn nare ervaringen en gevoelens te uiten. Niet ieder kind kan er makkelijk over praten. In dat geval moeten er andere oplossingen bedacht worden.

Kinderen die gepest worden, zijn soms gebaat bij het stimuleren van de weerbaarheid. Er kan dan gedacht worden aan een cursus zelfverdediging of een groep voor sociale vaardigheden.

Ook leerkrachten spelen een belangrijke rol bij het tegengaan van pesten. Uiteraard kunnen zij de pester aanspreken op zijn/haar gedrag. Maar ook kan het thema pesten als lesonderwerp in de groep gebracht worden. Hiervoor bestaan lesprogramma's.

Pesten stopt nooit vanzelf.

Om pesten te stoppen moeten er maatregelen genomen worden. In eerste instantie naar de pester en de gepeste toe. Maar ook de groep, de ouders en de leerkracht moeten hierbij betrokken worden.

Bijlage 2 – Gele OEPS-kaart (fase 2)

Naam:	Datum:
Leerkracht:	Groep:
uw kind vertoont pestgedrag.	
De situatie waarin gepest wordt:	
Consequenties die de leerkracht toepast:	
Reactie kind op de gele OEPS-kaart:	
Reactie ouders op de gele OEPS-kaart:	

Z.o.z. voor korte toelichting

Handtekening ouders:

Bijlage 3 – Rode NU MOET HET STOPPEN-kaart (fase 3)

Naam:	Datum:
Leerkracht:	Groep:
uw kind blijft pestgedrag vertonen.	
De situatie waarin gepest wordt:	
Consequenties die de leerkracht toepast:	
Reactie kind op de rode OEPSkaart:	
Reactie ouders op de rode OEPSkaart:	

Z.o.z. voor korte toelichting.

Handtekening ouders:

Bijlage 4 - Adviezen aan de ouders van onze school

Ouders van gepeste kinderen

- Houd de communicatie met uw kind open, blijf in gesprek met uw kind.
- Raak niet in paniek: elk kind loopt kans om gepest te worden.
- Pesten op school kunt u het beste direct met de leerkracht bespreken.
- Als pesten niet op school gebeurt, maar op straat, probeert u contact op te nemen met de ouders van de pester(s) om het probleem bespreekbaar te maken.
- Door positieve stimulering en zgn. schouderklopjes kan het zelfrespect vergroot worden of weer terugkomen.
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport.
- Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt.
- Leer het kind niet te gaan slaan, maar geef het tips om te vertellen dat het moet stoppen en dat hij/zij het niet leuk vindt wat er gebeurt.

Ouders van pesters:

- Neem het probleem van het kind serieus.
- Raak niet in paniek: elk kind loopt kans pester te worden.
- Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen.
- Maak uw kind gevoelig voor wat het met anderen doet.
- Besteed extra aandacht aan uw kind.
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport.
- Corrigeer ongewenst gedrag en benoem het goede gedrag van uw kind.
- Maak uw kind duidelijk dat u achter het beleid van school staat.

Alle andere ouders:

- Neem de ouders van het gepeste kind serieus.
- Stimuleer uw kind om op een goede manier met andere kinderen om te gaan.
- Corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag en benoem goed gedrag.
- Geef zelf het goede voorbeeld.
- Leer uw kind voor anderen op te komen.
- Leer uw kind voor zichzelf op te komen.

Bijlage 5 - Lijst met materialen die we inzetten bij pestsituaties.

Leskist (staat in de personeelskamer en bevat allerlei materialen, o.a. boeken)

Pesttest[©]

www.sociogram.nl